

KONINKLIJKE DEALERS IN DE OPIUMJUNGLE

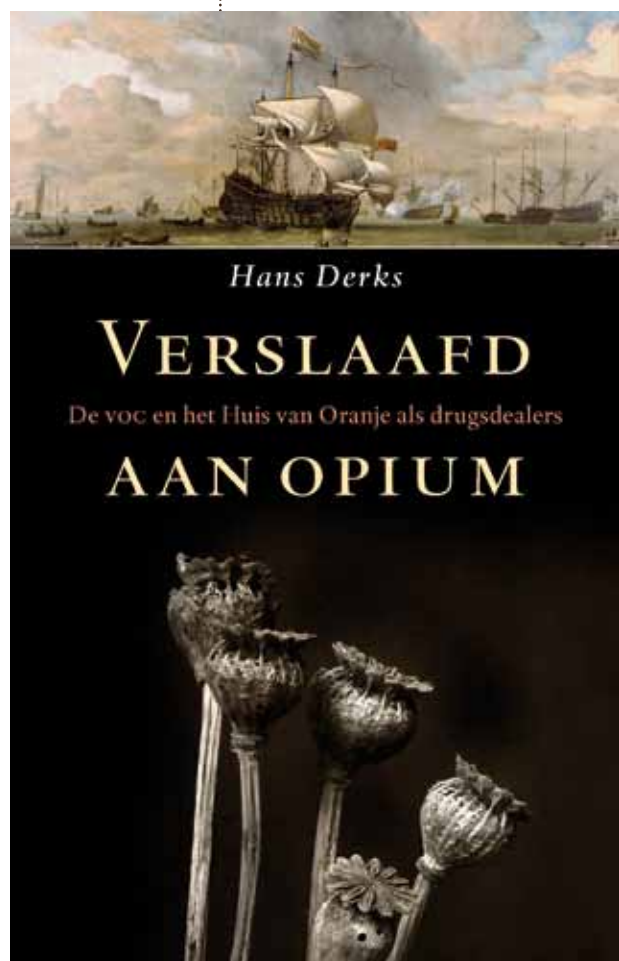
In veel delen van de wereld zijn drugs een groot maatschappelijk probleem. Van de sloppenwijken in Zuid-Amerika tot de grachten van Amsterdam laat de internationale handel in opiaten diepe sporen na. Nederland vervult een spilfunctie in die wereldwijde drugshandel als belangrijke doorvoerhaven en als producent van voornamelijk XTC en cannabis. De maatschappelijke impact van drugs en de rol die Nederland speelt, maken een studie naar de historische achtergronden

den van de Nederlandse bijdrage aan de internationale drugshandel zeer relevant. Sinds kort kan de geïnteresseerde lezer voor dit onderwerp te rade gaan bij het boek van Hans Derks getiteld *Verslaafd aan opium. De VOC en het Huis van Oranje als drugsdealers*. Het is gebaseerd op Derks' vuistdikke *History of the Opium Problem. The Assault on the East, ca. 1600-1950* (Leiden 2012), waarin de auteur ingaat op de westerse betrokkenheid bij de Aziatische opiumhandel. In *Verslaafd aan opium* staat de Nederlandse rol daarin – en dan in het bijzonder de rol van het Huis van Oranje – centraal. En die was zeker naar de huidige maatstaven niet al te fraai. De koopman en ontdekkingsreiziger Jan Huygen van Linschoten (1563-1611) had in zijn boek *Itinerario (De reis, 1596)* het Nederlandse publiek al attent gemaakt op de schadelijke effecten van opium. Toch maakte de handel in opium vanaf het midden van de zeventiende eeuw een vast onderdeel uit van de Nederlandse handelstrategie in Azië. De VOC gebruikte opium als betaalmiddel voor peper uit India. Later verhandelde de Nederlandsche Handel-Maatschappij (NHM) opium in Nederlands-Indië. Bij deze handel waren de nodige hoge heren betrokken, en, als aandeelhouder van de NHM, ook koning Willem I. Pas met de Tweede Wereldoorlog en de onafhankelijkheid van Indonesië komt aan deze Nederlandse opiumhandel in de Oost een einde.

Zoals de subtitel van *Verslaafd aan opium* al laat doorschemeren, heeft het boek een nogal polemisch karakter. Daarbij moeten vooral de leden van het Huis van Oranje het ontgelden. Zo typeert Derks prins Maurits als 'de eerste van de kwade Oran-

jegeesten' (p. 27), is stadhouder Willem V een 'nietsnut' (p. 71) en blijkt koning Willem I de 'godfather' van de NHM – de 'koninklijke dealer in de opiumjungle' – te zijn (p. 108-109). Naast het polemische karakter bevat *Verslaafd aan opium* ook de nodige fouten en slordigheden, vooral wat de zestiende en zeventiende eeuw betreft. Zo zat er bijvoorbeeld geen eeuw tussen de executie van Johan van Oldenbarnevelt in 1619 en de moord op de gebroeders De Witt in 1672 (p. 25). Deze fouten en slordigheden mogen ook de uitgever worden aangerekend, die het manuscript beter had moeten controleren. Een ander zwak punt van het boek is dat Derks' eenzijdig de schuld van de opiumhandel bij de aanbodzijde – dat wil zeggen de Nederlanders – legt. Uit de primaire bronnen die Derks aanhaalt, blijkt dat al voor de komst van de Nederlanders opium een gewild en massaal gebruikt product was in India (p. 20). Dit weersprekt Derks' claim dat de Nederlanders van opium 'een massaproduct' maakten 'voor de Aziatische markt' (p. 23). De Nederlanders creëerden geen vraag naar opium, die bestond al! Tot slot is het bewijsmateriaal dat Derks aanlevert om zijn vaakbouwde stellingen te onderbouwen ook niet solide – een punt waar Derks zelf meerdere malen op wijst (p. 113-114 en p. 124-128). Het uitgesproken polemische karakter, de fouten en slordigheden, en het gebrekkige bewijsmateriaal doen grote afbreuk aan Derks' studie. Dat is bijzonder spijtig, want de geschiedenis van de Nederlandse betrokkenheid bij de internationale drugshandel is een belangrijk onderwerp. Dit had een beter boek verdiend.

Jaap Nieuwstraten

VERSLAAFD AAN OPIUM. DE VOC EN HET HUIS VAN ORANJE ALS DRUGSDEALERS. Hans Derks (Athenaeum-Polak & Van Gennep, Amsterdam 2015), 139 blz., € 17,50